

Nr 226.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån till Övre Norrlands erkända centralsjukkassa för beredande av rörelsekapital åt kassan; given Stockholms slott den 30 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 30 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDEÉN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Möller, anför:

I en till Kungl. Maj:t ingiven, den 9 mars 1935 dagtecknad skrift har Övre Norrlands erkända centralsjukkassa anhållit, att kassan för erhållande av erforderligt rörelsekapital måtte beviljas ett femårigt räntefritt lån av staten å 100,000 kronor. Tillika har kassan hemställt, att nu utgående med-

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 226.

818 35 1

lemsbidrag till lokalsjukkassorna inom centralsjukkasseområdet måtte fördubblas samt att moderskapsbidraget måtte ökas med 50 procent.

Med anledning härav hava yttranden avgivits den 18 mars 1935 av social styrelsen och den 16 i samma månad av statskontoret.

Innan jag ingår vidare på ifrågavarande framställning torde jag få erinra om vissa i framställningen berörda författningsbestämmelser angående sjuk-kassor.

Enligt förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjuk-kassor skall erkänd sjuk-kassa (centralsjukkassa och lokalsjukkassa) upptaga fasta medlemsavgifter till bestridande av kostnaderna för dess verksamhet. De fasta avgifterna skola vara så avvägda, att de i förening med andra för kassans verksamhet avsedda inkomster må antagas förslå till täckande av kassans löpande utgifter för dess verksamhet, kostnaden för kassans förvaltning häri inräknad, samt till bildande av sjukhjälpfond. Uttaxering å medlemmarna må kunna beslutas allenast i den händelse kassans tillgångar finnas otillräckliga för verksamhetens behöriga utövande (§ 3).

I kungörelsen samma dag (nr 282) angående statsbidrag åt sjuk-kassor föreskrives, att statsbidrag till erkänd sjuk-kassa utgår dels i förhållande till antalet medlemmar i kassan, dels ock i förhållande till av kassan meddelad sjukhjälp och moderskaps-hjälp. Statsbidrag beräknas för kalenderår och utbetalas i efterskott efter ansökan, dock att kassa äger efter varje kvartals slut påkalla utbetalning intill tre fjärdedelar av det bidrag, som skäligen kan antagas belöpa å det föregående kvartalet (§ 1). Statsbidrag i förhållande till antalet medlemmar (*medlemsbidrag*) utgår till *lokalsjukkassa* med 75 öre för medlem, som jämlikt medgivande i 45 § i förordningen om erkända sjuk-kassor tillhör jämväl annan erkänd sjuk-kassa än centralsjukkassan för orten, 1 krona för annan medlem, som ej är tillförsäkrad sjukpenning, samt 1 krona 50 öre för medlem i övrigt. Till *centralsjukkassa* utgår medlemsbidraget med 1 krona för medlem, som tillika är medlem av lokalsjuk-kassa inom verksamhetsområdet — indirekt ansluten medlem — och som ej är tillförsäkrad sjukpenning, 1 krona 50 öre för annan indirekt ansluten medlem, 2 kronor för medlem, som icke är medlem av lokalsjuk-kassa inom verksamhetsområdet — direkt ansluten medlem — och som ej är tillförsäkrad sjukpenning samt 3 kronor för annan direkt ansluten medlem (§ 3). För varje dag erkänd sjuk-kassa utgivit sjukpenning om minst 1 krona eller lämnat ersättning för sjukhusvård utgår statsbidrag (*sjukdagsbidrag*) med 50 öre (§ 4). För understöd, som av erkänd sjuk-kassa meddelats i form av ersättning för medlems utgifter till läkarvård, läkemedel och andra av läkare föreskrivna sjukvårdande åtgärder, utgår, under vissa närmare angivna förutsättningar, statsbidrag (*sjukvårdsbidrag*) med hälften av det utgivna understödet. Sjukvårdsbidrag må utgå med högst tre kronor eller, då vård lämnats jämväl åt medlems barn under femton år, högst fyra kronor årligen för varje medlem, som tillförsäkrats understöd av angivet slag; dock att beträffande medlemmar, som äro bosatta inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands eller Jämtlands läns landstingsområde, bidraget må utgå med högst fem eller, då vård lämnats jämväl åt medlems barn under femton år, högst sex kronor årligen. Där så med hänsyn till sjukvårdskostnadernas storlek finnes erforderligt, äger tillsynsmyndigheten medgiva, att sjukvårdsbidrag till viss eller vissa kassor må utgå med högre belopp än enligt nyss angivna grunder (§ 5). För varje dag erkänd sjuk-kassa utgivit moderskapspenning om minst 2 kronor eller lämnat ersättning för vård å förlossningsanstalt, utgår statsbi-

drag (*moderskapsbidrag*) med 1 krona. I vissa särskilda fall utgår moderskapsbidrag med lägre belopp. För understöd i form av ersättning för barnmorskevärd utgår till centralsjukkassa statsbidrag (*barnmorskebidrag*) med hälften av vad kassan i sådant hänseende utgivit (§ 6).

Enligt kungörelsen den 18 december 1931 (nr 432) angående handläggningen av frågor om statsbidrag åt sjukkassor prövas och avgöres ansökan om statsbidrag av socialstyrelsen, vilken myndighet jämväl utbetalar beviljat bidrag.

I förordningen den 26 juni 1931 (nr 281) om moderskapsunderstöd stadgas, att sådant understöd utgår av statsmedel. Rätten till understöd prövas och understöd utbetalas av centralsjukkassan för den ort, där kvinnan är bosatt, dock att lokalsjukkassa kan för centralsjukkassans räkning handhava uppgift, som nu sagts. Ersättning för utgivna understöd äger centralsjukkassan att kvartalsvis utbekomma av socialstyrelsen (5 §).

Till stöd för sin framställning om lån till rörelsekapital anför Övre Norrlands erkända centralsjukkassa i huvudsak följande.

Kassan startade den 1 juli 1933 utan några fonder till skillnad från andra centralsjukkassor, som hade kapital redan vid ombildningen till centralsjukkassor. Organiserandet av centralsjukkasseområdet, som omfattade en tredjedel av hela riket, hade helt naturligt kostat avsevärt mer än övriga distriktsorganisation. Därtill komme det kända förhållandet, att sjukligheten i övre Norrland vore synnerligen stor, särskilt vore tuberkulosen ganska utbredd inom landets två nordligaste län. Denna omständighet hade förorsakat, att medlemmarna måste betala de högsta i landet förekommande avgifterna. Det oaktat hade verksamheten i stort sett ej givit någon vinst, vilket helt säkert i huvudsak berodde på den mindre effektiva sjukkontrollen. Enda förutsättningen att få sjukkontrollen lika god som på andra håll vore att betala ett skäligt arvode för densamma. Men detta vore omöjligt med de ringa medel som stode till buds. Kassan hade hittills haft de största svårigheter att uppbringa nödvändigt rörelsekapital. Vid omhändertagandet av det offentliga moderskapsunderstödet måste kassan ligga ute med i medeltal 30,000 kronor i förskott, vilka dock tidvis överstege det dubbla beloppet. Under 4:de kvartalet 1934 hade sålunda utbetalats 43,000 kronor och för tiden 1 januari—19 februari 1935 20,000 kronor, varför kassan den 20 februari 1935 för statens räkning förskotterat 63,000 kronor för moderskapsunderstöd. Statens sjukdags-, sjukvårds- och moderskapsbidrag kunde icke heller erhållas förrän efter den tid, för vilken bidragen utginge. Kassan hade sålunda även här en ständig fordran av staten på minst 50,000 kronor.

Den 9 mars 1935 hade kassans fordringar hos staten uppgått till följande belopp.

	Kronor
Resterande statsbidrag för 1934, beräknat belopp	85,000
Sjukvårdsbidrag för 1933, cirka	5,000
Statsbidrag för januari och februari 1935	45,000
	135,000
Utbetalat moderskapsunderstöd januari—februari 1935	22,000
	Summa 157,000

Förre ordföranden i styrelsen och verkställande tjänstemannen Anton Wikström lyckades intill sitt nyligen timade frånfälle i bank upplåna erforderligt rörelsekapital. Men då nu banken alltjämt fordrade full borgen vore denna möjlighet stängd. Kassan funne det ej heller riktigt, att enskilda

skulle skaffa hypotek åt en erkänd centralsjukkassa för att denna skulle vara i stånd fullgöra förpliktelser, som statsmyndigheterna pålagt den.

Möjligheten av en extra uttaxering hade kassan även noga övervägt. Vid bedömning av denna möjlighet måste enligt kassans mening tagas i betraktande kassans höga avgifter. Dessa framginge av följande tablå.

Avgifter för erhållande av sjukvårds- och sjukpenningförsäkring inom olika centralsjukkassar.

Sjukpenning per dag	Skånes	Öster-götlands	Östra Sveriges	Örebro—Värmlands	Väst-göta—Dals	Övre Norrlands
1 —	— 90	1 05	1 —	— 90	— 95	1 15
1 50	1 50	1 65	1 60	1 50	— —	1 80
2 —	2 10	2 25	2 20	2 05	2 15	2 40
3 —	3 35	3 40	3 40	3 25	3 40	3 75
4 —	4 55	4 65	4 65	4 40	4 65	5 15
5 —	5 85	5 80	5 85	5 55	5 85	6 35

Att företaga en uttaxering, när avgifterna sålunda redan förut vore avsevärt högre än i andra centralsjukkassar, ansåge kassan medföra vanskliga följder för dess fortsatta verksamhet. Om man beslutade en extra uttaxering att betalas av landets fattigaste befolkning, finge man riskera, att medlemmarna i ganska stor utsträckning lämnade kassan. En sådan åderlätning, en förlust av de friskaste medlemmarna, hade kassan icke råd till.

Beträffande den ekonomiska ställningen hänvisade kassan till dess vinst- och förlustkonto den 31 december 1934 med flera räkenskapsutdrag, vilka finnas återgivna å sid. 5 och 6.

Om kassan icke nu kunde erhålla ett lån av staten, framhåller kassan, hade kassan i fortsättningen icke möjlighet utbetala det statliga moderskapsunderstödet och kanske icke ens sjuk- och moderskapshjälp så tidigt, som stadgarna föreskrev. Vilka nackdelar detta skulle ha för centralsjukkassan och sjukkasserörelsen i sin helhet låge i öppen dag.

Den 14 mars 1935 har kassan sedermera anmält, att den i brist på rörelsekapital tills vidare inställt utbetalning av moderskapsunderstöd.

I fråga om den begärda höjningen av medlemsbidragen till lokalsjukkassorna inom centralsjukkasseområdet yttrar kassan i huvudsak följande.

Enligt förutnämnda kungörelse angående statsbidrag åt sjukkassar hade de erkända sjukkassorna inom den glest befolkade nordligaste delen av landet särskilt gynnats beträffande sjukvårdsbidrag. Detta extra statsbidrag syntes emellertid icke komma ifrågavarande sjukkassar till godo, då deras utgifter för läkarvård och läkares resor knappast någonsin uppginge ens till 3 kronor per medlem och år.

Vinst- och förlustkonto den 31/12 1934.

	Kronor	
Fasta medlemsavgifter	551,657:	85
Tilläggsavgifter	1,292:	30
Flermedlemsavgifter	425:	90
Inträdesavgifter	3,588:	—
Uppflyttningsavgifter	50:	50
Anmälningssavgifter	9,432:	—
Erhållet statsbidrag	141,410:	—
Beräknat »	130,000:	—
Fondandelar	17,614:	—
	<u>855,470: 55</u>	
Sjukpenning	494,426:	—
Sjukhusvård	74,406:	—
Olycksfall i arbete	1,845: 50	570,677: 50
Läkarvård		5,969: 89
Moderskappenning	123,533: 25	
Vård å förlösningsanstalt	2,451: 50	125,984: 75
Barnmorskevärd		13,920: 50
För intagning å sjukhus		2,457: 69
Inkassokostnader		17,622: 68
Lokalkassors portokostnader	2,308: 36	
Centralkassans »	3,834: 01	6,142: 37
Anskaffnings- och propagandakostnader		9,140: 06
Löner		33,022: 16
Hyror		3,075: —
Tryckning och bindning		6,840: 91
Sjukkontroll		6,358: 15
Traktamenten m. m.		1,593: 20
Räntor		2,089: 50
Övre Norrlands Sjukkasblad		1,964: 61
Årsmöteskostnader		7,325: 85
Revisionskostnader		1,072: —
Diverse omkostnader		1,853: 57
Kostnader för offentliga moderskapsunderstöd		8,955: 50
Omorganisationskostnader		21,679: 82
Avskrivningar å inventarier		2,583: 88
Sjukhjälpsfonden		5,140: 96
	<u>855,470: 55</u>	

Sjukhjälpsfondens konto den 31/12 1934.

Ingående balanskonto	81,273: 44
Från förslagsanslag konto	5,400: 30
Årets vinst	5,140: 96
Utgående balanskonto	<u>91,814: 70</u>

Utgående balanskonto den 31/12 1934.

Kontant kassa	789: 45
Innestående å postgiro	2,478: 82
Innestående å checkräkning	50: 21
Inventarier	14,316: 30
Fordran från lokalkassor	14,995: 34

Socialstyrelsen:	Kronor
Moderskapsunderstöd	45,314: —
Resterande statsbidrag för 1934	130,000: —
Resterande statsbidrag för 1933	19,000: —
	194,314: —
	226,944: 12
Sjukhjälpfonden	91,814: 70
Kapital mottaget för reglering av sjukhjälp till överflyttade sjuka medlemmar	56,000: —
Fondandelars konto	43,152: 51
Diverse personers konto	35,976: 91
	226,944: 12

Däremot skulle den nödvändiga hjälpen varit säker, om den utgått i form av ett ökat medlemsbidrag. Detta vore nämligen avsett att täcka administrationskostnaderna, till vilka det nu utgående medlemsbidraget nästan aldrig räckte. Det vore helt naturligt, att omkostnaderna för en sjukkassas skötsel i allra högsta grad vore beroende på folktätheten. Sålunda inträffade det ofta, att kostnaderna för den sjukes intagande å lasarett uppginge till över 100 kronor på grund av de långa avstånden mellan lokalkassorna och närmaste lasarett. Motsvarande kostnader i andra delar av riket vore försvinnande små i jämförelse med vad de kunde bli inom centralsjukkassans område. Lokalkassorna hade vidare svårt att av de redan hårt skattetyngda kommunerna kunna få något bidrag, vilket däremot ginge lättare för lokalkassor i södra och mellersta Sverige. En sjukkontroll inom centralsjukkassans område, där det funnes endast 3 invånare per kvkm mot 19.6 per kvkm i hela landet i övrigt måste — om den över huvud skulle tjäna till något — bli synnerligen betungande och dyrbar. Centralsjuk-kasseområdet, Västerbottens och Norrbottens landstingsområden, omfattade $\frac{1}{3}$ av hela landets areal, men invånarantalet utgjorde blott $\frac{1}{15}$.

Ur kommersiell synpunkt hade det varit nödvändigt uppdelat det stora centralsjukkasseområdet i 110 lokalkassedistrikt. En del av dessa vore det oaktat i storlek jämförliga med centralsjukkasseområdena i södra Sverige, men medlemsantalet vore jämförelsevis litet. Medlemsbidraget till varje lokalkassa bleve därigenom alldeles otillräckligt att täcka lokalkassornas administrationskostnader.

Under åberopande av det nu anförda anhåller kassan, att § 3 i kungörelsen angående statsbidrag åt sjukkassor måtte ändras så, att lokalkassorna inom övre Norrland tillerkändes ett medlemsbidrag, som vore dubbelt så stort som det nu utgående.

Till stöd för framställningen om höjning av moderskapsbidraget anför kassan följande.

Då nativiteteten inom kassans område vore den största i landet, 23.9 promille mot 15.6 promille i landet i övrigt, drabbades kassan av särskilt stora kostnader för moderskapshjälpsverksamheten. Kassans utgifter för moderskapshjälp utgjorde sålunda $\frac{1}{4}$ av utgående sjukhjälp, då övriga centralsjukkassors moderskapshjälp endast utgjorde $\frac{1}{10}$ av den sjukhjälp de utbetalade.

Centralkassan hade år 1934 i moderskapshjälp utbetalat 139.000 kronor. Om kassan haft proportionellt samma utgifter som andra centralsjukkassor,

skulle beloppet ha stannat vid $\frac{1}{10}$ av utgiven sjukhjälp, 57,000 kronor. Årsresultatet skulle då förbättrats med 82,000 kronor.

Om kassans framställning bifölles, komme det, framhåller kassan slutligen, visserligen att innebära en merutgift för staten av cirka 90,000 kronor årligen, men bidraget vore nödvändigt och synnerligen behjärtansvärt.

Socialstyrelsen uppehåller sig i sitt utlåtande till en början vid kassans ekonomiska ställning vid antagandet till erkänd centralsjukkassa och beräkningen av kassans medlemsavgifter. Styrelsen anför härvidlag följande.

Då Övre Norrlands erkända centralsjukkassa den 1 juli 1933 antogs till erkänd centralsjukkassa, var den ekonomiska ställningen i kassan sådan, att det, praktiskt taget, saknades både tillgångar och skulder. Vid tiden för ansökan om antagande till centralsjukkassa uppvisade visserligen kassan, vars firma då var rikssjukkassan Wasa, allmän sjuk- och begravningskassa, skulder över tillgångarna till ganska avsevärt belopp. Denna skuld blev emellertid, sedan styrelsen under hand låtit kassan veta, att erkännande icke kunde påräknas, med mindre kassan vore skuldfri, reglerad genom personlig insats från kassans dåvarande ordförandes sida. Skulle rikssjukkassan Wasa icke ha antagits till centralsjukkassa, hade, eftersom annan sökande icke fanns, en helt ny centralsjukkassa måst upprättas för området ifråga. En sådan lösning skulle emellertid icke ha inneburit, att det ekonomiska utgångsläget för centralsjukkassan blivit ett annat än det som inträdde i och med att erkännande meddelades åt rikssjukkassan Wasa.

Vid bestämmandet av medlemsavgifterna för ifrågavarande centralsjukkassa hade styrelsen, liksom beträffande övriga centralsjukkassor grundat beräkningarna bland annat på sjuklighetssiffror, vilka härletts av de gamla sjukkassornas sjuklighetsmaterial. Med hänsyn till den konstaterade högre sjukligheten inom Norrland hade emellertid för Övre Norrlands liksom för Mellersta Norrlands erkända centralsjukkassa räknats med siffror, som låge i allmänhet 10 procent högre än motsvarande för landet i dess helhet gällande medelsiffror. Beträffande verksamheten under den gångna tiden hade, såvitt styrelsen kunnat bedöma, icke heller någonting framkommit, som gäve anledning antaga, att avgifterna på detta sätt blivit för lågt bestämda. Enligt till socialstyrelsen insänd styrelseberättelse lämnade verksamheten under tiden 1 juli—31 december 1933 ett överskott av 81,273:44 kronor, och den förutnämnda, av kassan åberopade vinst- och förlusträkningen för år 1934 utvisade efter frånräknande av vissa poster, vilka ej direkt hade avseende å den löpande rörelsen, ett uppkommet överskott av i runt tal 6,300 kronor. 1934 års överskott vore visserligen tämligen obetydligt, särskilt i jämförelse med vad övriga centralsjukkassor i detta hänseende torde kunna uppvisa. Men detta förhållande syntes icke kunna tillskrivas avgifternas otillräcklighet utan måste bero därpå, att kassan under året fått vidkännas en del utgifter, som icke kunde betecknas såsom normala. Sålunda torde sjukhjälpavgifterna i hög grad hava påverkats därigenom, att kassan i samband med omorganisationen fått mottaga, särskilt från en förutvarande rikssjukkassa, ett i riskavseende synnerligen betungande medlemsbestånd. Vidare ville det synas som om kassan för sin administration samt i och för organisationskostnader utgivit betydligt större belopp än som efter förslag av kassan förutsattes vid avgiftsbestämningen.

Då kassan i detta sammanhang gjorde gällande, att övriga centralsjukkassor vid starten varit i besittning av betydande tillgångar, vore detta emellertid endast delvis i överensstämmelse med verkliga förhållandet. I

de centralsjukkasseområden, för vilka antagande icke meddelades åt någon förutvarande rikssjukkassa, måste verksamheten liksom inom Övre Norrlands centralsjukkasseområde igångsättas utan egna tillgångar och med upplånade medel.

Några omständigheter, som påkallade en omedelbar omräkning av medlemsavgifterna i kassan, syntes sålunda, enligt styrelsens mening, icke för närvarande föreligga. Härtill komme, att den hittillsvarande verksamhetstiden måste anses vara alltför kort för att man skulle av den föreliggande erfarenheten kunna draga några slutsatser, varpå en säkrare och på samma gång fullt rättvis ny avgiftsberäkning skulle kunna grundas.

De svårigheter, som nu uppkommit för kassan, torde icke vara av sådan art, framhåller socialstyrelsen, att de kunde avhjälpas genom en mindre, sakta verkande avgiftshöjning. Svårigheterna hänförde sig nämligen väsentligen till det förhållandet, att kassan vore i avsaknad av kontanta tillgångar i den omfattning, som för verksamhetens bedrivande måste anses erforderligt. Med hänsyn till skyldigheten för kassan att utgiva moderskapsunderstöd och då statsbidrag liksom ersättning för nyssnämnda understöd författningens enligt kunde utbetäckas först kvartalsvis i efterskott, vore kassan emellertid med nödvändighet i behov av ett rörelsekapital av icke ringa omfattning. Socialstyrelsen yttrar i detta sammanhang vidare följande.

I övriga centralsjukkassar hade behovet av rörelsekapital kunnat fyllas antingen därför att till centralsjukkassa antagits en förutvarande rikssjukkassa med jämförelsevis betydande kapitaltillgångar eller därför att verksamheten tack vare bland annat ett ur risksynpunkt bättre medlemsbestånd och en billigare administration redan från första början lämnat betydande överskott. Dessa senare kassar hade dessutom i allmänhet fått mottaga ganska betydande fondandelar för från andra sjukkassar överflyttade medlemmar. Övre Norrlands centralsjukkassa, inom vars område tidigare så gott som inga lokala sjukkassar förefunnos, hade däremot dels i allmänhet haft att mottaga färre dylika fondandelar, dels fått utan några som helst tillskott mottaga de redan omnämnda dåliga riskerna från en inom området tidigare dominerande rikssjukkassa.

Beträffande möjligheten att verkställa en uttaxering å kassans medlemmar uttalar sig socialstyrelsen på följande sätt.

Genomförandet av en uttaxering å medlemmarna skulle kräva hållande av ett extra kassasammanträde, vilket, fränsett att därigenom avsevärd tid skulle gå förlorad, skulle medföra ganska dryga utgifter. Härtill komme, att det enligt erfarenheten alltid vore förenat med stora risker att tillgripa en uttaxeringsåtgärd, särskilt under en kassas första verksamhetstid, ävensom att det i föreliggande fall knappast syntes vara möjligt att genomföra en beslutad uttaxering på sådant sätt, att de uttaxerade medlemmen inflöte till kassan på den korta tid, som vore önskligt.

I likhet med kassan kommer socialstyrelsen till den slutsatsen, att i föreliggande situation lånevägen vore den, som i första hand borde prövas. Ett upptagande av lån av lämplig storlek skulle icke heller, såvitt styrelsen kunde finna, medföra något direkt försämrande eller äventyrande av kassans ekonomiska ställning utan i själva verket endast innebära, att kassan omedelbart bleve satt i tillfälle att förfoga över de tillgångar, som kassan faktiskt ägde i form av intjänat, men ännu icke uppburet statsbidrag och ersättning

för utgivna moderskapsunderstöd. Styrelsen anför i samband härmed vidare följande.

Styrelsen ägde icke kännedom om, huruvida kassan vore i stånd att i bank eller på annat sätt erhålla erforderligt lån eller om kassan ens gjort något allvarligt försök i denna riktning. Styrelsen hade närmast den uppfattningen, att kassastyrelsen velat skjuta saken ifrån sig och ansett det såsom det allmännas skyldighet att här ingripa.

Styrelsen ansåge, att det vore i främsta rummet kassan själv såsom varande ett självständigt förmögenhetssubjekt, som hade att med egna krafter ordna sin ekonomi. Styrelsen ville ock framhålla, att de erkända sjukkasorna levde och verkade under vidsträcktast möjliga självstyrelse och att det allmännas medverkan i fråga om sjukkasseverksamheten, fränsett ekonomiskt bidrag till sjukkasorna, väsentligen bestode allenast i tillsyn över deras verksamhet.

På grund av sjukkasseverksamhetens stora samhällseliga betydelse och framför allt därför, att det här rörde sig om ett enstaka undantagsfall, som för sin uppkomst vore beroende av en hel rad av samverkande, ogynnsamma omständigheter, yttrar socialstyrelsen, ansåge sig styrelsen böra tillstyrka, att kassan, därest härför disponibla medel funnes tillgängliga, tillerkändes det begärda räntefria lånet. Med avseende på lånets belopp funne styrelsen den begärda summan, 100,000 kronor, med hänsyn till nuvarande och sannolikt framtida behov lämpligt avvägd. Meddelades lånet för en tid av fem år, borde lämpligen föreskrivas, att detsamma skulle avbetalas med en femtedel årligen.

Vad därefter beträffar de av kassan påkallade ändringarna i bestämmelserna angående statsbidrag åt sjukkassar, anför socialstyrelsen följande.

Den skyndsamhet, varmed remissen måst besvaras, hade icke medgivit ett närmare ingående på dessa frågor. Någon omedelbar inverkan på kassans ekonomi skulle de ifrågasatta förhöjningarna icke heller medföra, eftersom frågan härom först torde kunna föreläggas nästkommande års riksdag.

Vad själva saken beträffade funne styrelsen det dessutom tveksamt, huruvida förändringar i fråga om statsbidragsbestämmelserna borde genomföras till förmån för allenast ett centralsjukkasseområde och innan större erfarenhet rörande nuvarande bestämmelsers lämplighet kunnat förvärfvas. Härtill komme att någon framställning i sådan riktning icke gjorts från något annat håll inom sjukkasserörelsen. Otvivelaktigt vore visserligen, att förhållandena inom Övre Norrlands centralsjukkasseområde i vissa hänseenden kunde anses vara av den beskaffenhet, att särskilda bestämmelser kunde anses motiverade. Vissa av dessa förhållanden — exempelvis de dryga kostnaderna vid sjukkasemedlems intagande å sjukhus — gällde emellertid, om ock i mindre grad, även för andra centralsjukkasseområden.

Enligt socialstyrelsens mening borde de i förevarande framställning begärda ändringarna lämpligen kunna anstå i avvaktan på en eventuellt blivande allmän revision av statsbidragsbestämmelserna.

Statskontoret yttrar, att av vad som i ärendet blivit anfört syntes framgå, att Övre Norrlands erkända centralsjukkasse vore i starkt behov av rörelsekapital. Statskontoret måste ändock — med hänsyn till eventuella konsekvenser — hysa tvekan angående lämpligheten av att tillmötesgå framställ-

ningen om statens medverkan till beredande av rörelsekapital. Därest emellertid det skulle befinnas för kassans verksamhet oundgängligen behövt, att staten trädde hjälpsamt emellan, ville statskontoret i anseende till de särskilda omständigheter, vilka förelåge i förevarande fall, icke motsätta sig, att hjälp lämnades centralsjukkassan i form av ett räntefritt lån att återbetalas efter fem år.

Det i sådant fall erforderliga medelsbeloppet borde enligt statskontorets mening äskas av riksdagen såsom ett kapitalökningsanslag under rubriken »Statens utlåningsfonder: Fonden för låneunderstöd» samt erhålla beteckningen reservationsanslag. Med hänsyn därtill, att lånet förutsattes komma att återbetalas inom relativt kort tid, skulle det måhända icke kunna anses uteslutet att låta anslaget utgå, helt eller delvis, av lånemedel, men, då någon ränta icke skulle erläggas å det lån, som skulle utlämnas med anlåtande av berörda anslag, hade statskontoret dock ansett sig böra föreslå, att anslaget täcktes av andra statsinkomster än lånemedel.

Sedermera har folkskolläraren Edvard Dahlberg i Lövånger i en den 22 mars 1935 inkommen skrift ställt kassans nuvarande ekonomiska förhållanden i samband med kassans mindre tillfredsställande affärer under dess tidigare verksamhet under firma rikssjukkassan Wasa samt ifrågasatt, huruvida icke revision av kassans räkenskaper borde verkställas, innan låneansökningen avgjordes.

Med anledning härav har *socialstyrelsen* den 28 mars 1935 ånyo yttrat sig i ärendet. Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

Såsom styrelsen framhållit i sitt tidigare utlåtande, hade kassan, då den antogs till erkänd centralsjukkassa, praktiskt taget saknat både tillgångar och skulder, i det att de skulder kassan under sin tidigare verksamhet ådragit sig, före antagandet reglerats genom personlig insats från kassans dåvarande ordförandes sida.

Vidkommande därefter frågan, huruvida icke en revision av kassans räkenskaper borde komma till stånd, innan låneansökningen avgjordes, ville styrelsen framhålla, att revisionen av kassans räkenskaper för år 1934 påginge men ännu icke vore fullt avslutad. Enligt infordrat yttrande av den 26 mars 1935 från landstingskamreraren Gust. Wigren, som styrelsen jämlikt 36 § andra stycket i förordningen om erkända sjukkassor utsett till revisor för kassan, hade under den dittills utförda revisionen någon anledning till anmärkning mot räkenskaperna eller kassans styrelse icke framkommit.

Vid en inspektion av kassan, som på uppdrag av styrelsen den 23—24 februari 1935 verkställdes av t. f. byrådirektören Edv. Tegendal, hade icke heller framkommit något, som kunde föranleda anmärkning mot kassans skötsel.

På grund av vad sålunda anförts framhåller *socialstyrelsen*, att den omständigheten, att revisionen av kassan ännu icke till fullo avslutats, icke syntes böra utgöra hinder för beviljande åt kassan av det begärda lånet.

Med hänsyn till att Övre Norrlands erkända centralsjukkassa författningsenligt kan utbekomma statsbidrag och ersättning för moderskapsunderstöd först kvartalsvis i efterskott är kassan, såsom framgår av den lämnade redo-

görelsen, i behov av ett icke obetydligt rörelsekapital. Utredningen utvisar tillika, att kassan på grund av olika ogynnsamma omständigheter — bland annat dyrbar administration och ur risksynpunkt dåligt medlemsbestånd — i likviditetsavseende intar en mycket svag ställning. Kapitalbristen har numera blivit så kännbar, att kassan nödgats tillsvida inställa utbetalning av moderskapsunderstöd. För erhållande av sålunda nödigt rörelsekapital anhåller kassan om ett femårigt räntefritt lån av staten å 100,000 kronor.

Av de åtgärder, som kunna övervägas för åstadkommande av det erforderliga rörelsekapitalet, anser även jag låneutvägen i första hand böra komma ifråga. Det erforderliga lånebeloppet skulle ju komma att motsvaras av tillgångar, som kassan redan ägde i form av intjänat men ännu icke uppburet statsbidrag och ersättning för utgivna moderskapsunderstöd. Socialstyrelsen åberopar som grund för sitt tillstyrkande av låneframställningen sjukkaserverksamhetens stora samhällseliga betydelse samt att det här rör sig om ett enstaka undantagsfall, som till sin uppkomst är beroende av en hel rad av samverkande ogynnsamma omständigheter. Även enligt min mening bör staten under förhandenvarande betingelser träda hjälpande till genom att bevilja kassan erforderligt lån.

Det begärda beloppet, 100,000 kronor, torde, såsom socialstyrelsen framhållit, med hänsyn till nuvarande och sannolikt framtida behov få anses lämpligt avvägt.

Lånet synes böra lämnas räntefritt och under en tid av fem år från lyftningsdagen återbetalas med en femtedel årligen.

För beredande av medel till lånet torde upptagas ett särskilt anslag å nästkommande budgetårs riksstat. Anslaget, som bör erhålla reservationsanslags natur, torde anvisas såsom kapitalökning å fonden för låneunderstöd. Enär lånet är avsett att utlämnas räntefritt, har jag efter samråd med chefen för finansdepartementet ansett mig böra föreslå, att anslaget anvisas att utgå av skattemedel.

Den av kassan gjorda framställningen om ändring för övre Norrlands del av gällande bestämmelser om statsbidrag till sjukkassor finner jag i likhet med socialstyrelsen ej för närvarande böra föranleda någon åtgärd.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört och under framhållande att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen lär kunna avlåtats utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att såsom rörelsekapital för Övre Norrlands erkända centralsjukkasse må på i huvudsak de av mig förordade villkoren utlämnas ett lån å 100,000 kronor,

dels ock bland Utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder: Fonden för låneunderstöd» för sagda ändamål för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av kronor 100,000.

Kungl. Maj:ts proposition nr 226.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Dagny Olsson.